

Johanas BALTRIMAS
Lietuvos teisės institutas

ADMINISTRACINĖS TEISENOS NAUJOVĖS TEISMŲ PRAKTIKOS KONTEKSTE

Straipsnyje pristatoma, kaip teismų precedentų veikimo įvairovė pasireiškia konkrečiais atvejais – taikant 2016 metais naujai įsigaliojusius Administracinių bylų teisenos įstatymo pakeitimus. Šiais pakeitimais buvo atnaujintas reguliavimas įvairiuose proceso aspektuose, kurie tarpusavyje konceptualiai susiję. Dėl to, siekiant, kad naujas teisinis reguliavimas suteiktų norimus rezultatus ir kartu organiškai prigytų teisės sistemoje, ankstesne praktika turi būti remiamasi ir atsisakoma remtis nuosekliai pagal apibrėžtus kriterijus, kuriuos buvo siekiama nustatyti šį straipsnį rengiant atliktame tyrime.

2016 metais buvo priimtas stambus Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau vadinama – ABTĮ) pakeitimų paketas (nuo 2016 m. spalio 7 d. galiojanti ABTĮ redakcija toliau tekste vadinama nauju ABTĮ; iki 2016 m. liepos 1 d. galiojusi redakcija – ankstesnės redakcijos ABTĮ)¹. Jam įsigaliojus gali kilti klausimų, kada privaloma, galima ar draudžiama atsižvelgti į teismų praktiką, susiklosčiusią iki pakeitimų įsigaliojimo. Tai gali būti aktualu daugelio įstatymų pakeitimams, tačiau minėtoms administracinės teisenos naujovėms jis yra ypač reikšmingas, kadangi ABTĮ reglamentuoja vientisą teismo procesą ir jo pakeitimais buvo atnaujinti labai įvairūs, tarpusavyje artimai susiję šio proceso elementai. Siekiant, kad naujas teisinis reguliavimas suteiktų norimus rezultatus ir kartu organiškai prigytų teisės sistemoje, ankstesne praktika turi būti remiamasi ir atsisakoma remtis nuosekliai pagal apibrėžtus kriterijus. Šios administracinės teisenos naujovės yra palanki proga teoriškai pristatyti

¹ Svarbiausi pakeitimai priimti šiais įstatymais: Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 pakeitimo įstatymas // Teisės aktų registras, 2016 m. birželio 15 d., Nr. 16849; Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 30, 31, 43, 63, 67, 68, 69, 72, 73, 77, 84, 127, ir 143 straipsnių pakeitimo įstatymas // Teisės aktų registras, 2016 m. spalio 6 d., Nr. 24695.

precedentų veikimą pasikeitus statutinei teisei, kartu iliustruojant, kaip galima taikyti ankstesnius precedentus vadovaujantis nauju ABTĮ. Lietuvos teisėtyroje nebuvo analizuotos nei naujo ABTĮ nuostatos, nei precedentų veikimas pasikeitus statutinei teisei, todėl tikimasi, kad pristatoma analizė bus naudinga tiek teisės teorijai, tiek administracinės teisenos doktrinai.

Šiame straipsnyje tikrinama hipotezė, ar taikant naujo ABTĮ normas galima remtis iki joms įsigaliojant susiklosčiusia teismų praktika. Darbe siekiama rasti, kaip teismų precedentai, kurie buvo sukurti prieš įsigaliojant naujo ABTĮ redakcijai, gali veikti taikant naujai įsigaliojusią redakciją. Tam yra pasitelkiamos teorinės išvalgos iš specialiosios literatūros, ankstesni Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo (toliau vadinama – Konstitucinis Teismas) ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau vadinama – LVAT) išaiškinimai dėl precedentų veikimo pasikeitus statutinei teisei. Tyrimui atrinkti ABTĮ pakeitimai, kurie yra reikšmingi ir kurių taikymui galima rasti susijusios ankstesnės praktikos. Straipsnyje pateikiamas vertinimas, kokia ankstesnė praktika ir koku būdu gali būti panaudojama kiekvieno iš atrinktų ABTĮ pakeitimų taikymui.

BENDRI ASPEKTAI

Bendrasis teisininkams intuityvus principas yra, kad, pasikeitus taikytinam įstatymui, į jo reguliavimo sritį patenkantys ginčai turi būti sprendžiami kitaip. Tačiau bet koks įstatymo pakeitimas nereiškia, kad galima nebeatsiversti anksčiau teismų suformuotos doktrinos. Sunku būtų rasti teismų sprendimų, kuriuose nebūtų pateikiama nuorodų į teismų sprendimus, senesnius negu byloje taikoma naujausia įstatymo redakcija. Teismai nuolat remiasi savo išaiškinimais, kurie buvo pateikti anksčiau, negu įsigaliojo byloje taikoma statutinė norma, todėl minėtas bendrasis principas nėra absoliutus.

Lietuvos teismų pozicija

Klausimas kada ir kaip galima remtis precedentais, sukurtais iki taikomos įstatymo redakcijos įsigaliojimo, Lietuvos teismų praktikoje nėra plačiai išplėtotas. **Konstitucinis Teismas** yra išaiškinęs, kad precedentas taikomas byloje, kurių faktinės aplinkybės yra tapачios arba labai panašios į tos bylos, kurioje buvo sukurtas precedentas, faktines aplinkybes ir kurioms turi būti taikoma ta pati teisė, kaip toje byloje, kurioje buvo sukurtas precedentas². Tačiau Konstitucinis Teismas yra pabrėžęs ir aptariamą precedentų galiojimo principo sąlyginumą: pasak jo, tais atvejais, kai yra padaromos atitinkamų Konstitucijos straipsnių (jų dalių) pataisos, yra (arba gali būti) būtina reinterpretuoti

² Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 24 d. nutarimas.

oficialias konstitucines doktrines nuostatas (koreguoti oficialią konstitucinę doktriną), bet, įsigaliojus Konstitucijos pataisai, kuria yra pakeičiama (arba panaikinama) kuri nors iš tų Konstitucijos nuostatų, kurių pagrindu (t. y. kurias aiškinant) buvo suformuluota ankstesnė oficiali konstitucinė doktrina (atitinkamu konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu), Konstitucinis Teismas pagal Konstituciją turi išimtinis įgaliojimus konstatuoti, ar aiškinant Konstituciją dar galima remtis (ir kokių mastu) ankstesnių Konstitucijos nuostatų pagrindu Konstitucinio Teismo suformuluota oficialia konstitucine doktrina, ar ją jau negalima remtis (ir kokių mastu)³.

Šiame nutarime teismas atkreipė dėmesį į svarbų aspektą, kad teismo praktikos pokyčius gali lemti ir tokie statutinės teisės pakeitimai, kada formaliai taikytina norma liko nepakitusi: pasak teismo, reinterpretuoti oficialius konstitucinius doktrinius teiginius (koreguoti oficialią konstitucinę doktriną) gali būti būtina ir tada, kai yra padaroma tokia Konstitucijos pataisa (pakeičiama arba panaikinama tam tikra Konstitucijos nuostata, arba Konstitucijoje įtvirtinama nauja nuostata), kuria yra iš esmės pakoreguojamas visuminio konstitucinio teisinio reguliavimo turinys, nors būtent ta Konstitucijos nuostata, kurios pagrindu (t. y. kurią aiškinant) tam tikru konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu buvo suformuluota ankstesnė oficiali konstitucinė doktrina, formaliai ir nėra pakeičiama⁴.

Šią išvadą Konstitucinis Teismas, be kita ko, grindė tuo, jog Konstitucijos, kuri yra vientisas aktas (Konstitucijos 6 straipsnio 1 dalis), nuostatos yra tarpusavyje susijusios ir sudaro darnią sistemą, tarp Konstitucijoje įtvirtintų vertybių yra pusiausvyra, nė vienos Konstitucijos nuostatos negalima aiškinti taip, kad būtų iškreiptas arba paneigtas kurios nors kitos konstitucinės nuostatos turinys, nes taip būtų iškreipta viso konstitucinio teisinio reguliavimo esmė, pažeista Konstitucijoje įtvirtintų vertybių pusiausvyra. Atsižvelgdamas į tai teismas konstatavo, kad reinterpretuoti oficialius konstitucinius doktrinius teiginius (koreguoti oficialią konstitucinę doktriną) gali būti būtina ir tada, kai yra padaroma tokia Konstitucijos pataisa (pakeičiama arba panaikinama tam tikra Konstitucijos nuostata, arba Konstitucijoje įtvirtinama nauja nuostata), kuria yra iš esmės pakoreguojamas visuminio konstitucinio teisinio reguliavimo turinys, nors būtent ta Konstitucijos nuostata, kurios pagrindu (t. y. kurią aiškinant) tam tikru konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu buvo suformuluota ankstesnė oficiali konstitucinė doktrina, formaliai ir nėra pakeičiama.

Panašią poziciją šiuo klausimu galima rasti ir LVAT praktikoje. Kada pakeičiamas įstatymas, bet normos turinys iš esmės nepasikeičia, LVAT remiasi savo preceden-

³ Pvz., Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. nutarimas; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas.

⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. nutarimas.

tais, sukurtais taikant anksčiau galiojusį reguliavimą⁵. Šio teismo praktikoje galima rasti net pavienių atvejų, kada statutinei teisei pasikeitus neesmingai paliekamas galioti pirmosios instancijos teismo sprendimas, kuriame pirmosios instancijos teismas klaidingai vadovavosi ankstesne nebegaliojančia įstatymo redakcija⁶ – teismas tuo parodo, kad neesminis statutinės teisės pakeitimas nebūtinai lemia poreikį keisti praktiką. LVAT yra išaiškinęs, kad teisės akto pasikeitimas ne visada užkerta galimybę remtis ankstesnę akto redakciją taikant suformuotu teisės aiškinimu, pavyzdžiui, teismų praktikoje formuluojami išaiškinimai dėl teisės principų (pvz., dėl nepiktnaudžiavimo teise) yra reikšmingi ne tik konkrečiam teisiniam reguliavimui konkrečiu laikotarpiu, jų aktualumas yra labai platus⁷.

Teorinės įžvalgos

Sprendžiant, ar priimtina remtis precedentu, sukurtu iki taikomos įstatymo redakcijos įsigaliojimo, gali būti atsižvelgiama į bendruosius bei rėmimuisi teismų precedentais būdingus specialiuosius teisės aiškinimo kriterijus. Vadovavimasis teismų precedentais būna apibūdinamas kaip analogija⁸, vadovavimasis precedentine taisykle⁹, principu¹⁰,

⁵ Pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. rugsėjo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2408-502/2016, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. rugsėjo 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1023-822/2016, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. rugsėjo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2398-502/2016.

⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. rugsėjo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2398-502/2016.

⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. birželio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-704-602/2015.

⁸ Pvz., *Vasiliauskas V.* Teisminio precedento reikšmė romanų-germanų teisinėje sistemoje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2004, p. 17; *Teitelbaum J. C.* Analogical Legal Reasoning: Theory and Evidence // Georgetown Public Law and Legal Theory Research Paper, 2012, Nr. 12–131; *White J.* Analogical Reasoning. A Companion to Philosophy of Law and Legal Theory. Second Edition. Chichester: Blackwell Publishing Ltd., 2010, p. 571.

⁹ *Alexander L., Sherwin E.* Judges as Rulemakers // University of San Diego Public Law and Legal Theory Research Paper Series, 2004, Nr. 15; *Alexander L., Shervin E.* Demystifying Legal Reasoning. Cambridge: Cambridge University Press, 2008; *Alexander L.* Precedent. A Companion to Philosophy of Law and Legal Theory. Second Edition. Chichester: Blackwell Publishing Ltd., 2010; *Cross R., Harris J. W.* Precedent in English Law. Oxford: Clarendon Press, 2004, p. 72; *Kelsen H.* Grynoji teisės teorija. Vilnius: Eugrimas, 2002, p. 211; *Schauer F.* Thinking Like a Lawyer. A New Introduction to Legal Reasoning. Cambridge: Harvard University Press, 2009, p. 53–54.

¹⁰ *Bustamante T., Pulido C. B., et al.* On The Philosophy Of Precedent Proceedings Of The 24th World Congress Of The International Association For Philosophy Of Law And Social Philosophy, Beijing, 2009. Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 2012, p. 35; *Goldstein L., et al.* Precedent in Law. Oxford:

precedentinio sprendimo argumentais¹¹, tikslais¹², rezultatais¹³ arba kaip vadovavimasis vyraujančia jurisprudencija¹⁴. Šie modeliai reiškia, kad atitinkamai sprendžiant, ar galima vadovautis precedentu (be kita ko, ir pasikeitus statutinei teisei), atsižvelgtina į bylų faktinių aplinkybių panašumus, skirtumus ir jų reikšmę, bendrus teisinių taisyklių formulavimo ir taikytinumo kriterijus, principų konkurencijos sprendimo būdus, precedentinio sprendimo argumentus, įstatymo, precedentinio teismo sprendimo tikslus, teismo sprendimo padarinius ir kt.

Specialiojoje teisinėje literatūroje teigiama, kad pagrindu teismui keisti praktiką panašiose bylose gali būti konkrečios taikytinos statutinės normos arba sistemiskai susijusių statutinių normų pakeitimai¹⁵. R. A. Posnerio nuomone, teismo precedentas neturi autoritetingos galios tuomet, kai bylos analogiškos, tačiau buvo koreguota statutinė norma, kurios pagrindu jis buvo priimtas¹⁶. Tačiau autoritetingos galios nebuvimas

Clarendon Press, 1987, p. 95; *Marmor A.* Should Like Cases Be Treated Alike? // *Legal Theory*, 2005, Nr. 11.

¹¹ *Lamond G.* Do Precedents Create Rules? // *Legal Theory*, 2005, Nr. 11, p. 12–13; *Raz J.* The Authority of Law. Essays on Law and Morality. Oxford: Clarendon Press, 1979, p. 184; *Stone J.* Precedent and Law. Dynamics of Common Law Growth. Sydney: Butterworths, 1985, p. 123.

¹² *Horty J. F.* Rules and Reasons in the Theory of Precedent. Cambridge University Press, 2011, Nr. 11, p. 6; *Lamond G.* Do Precedents Create Rules? // *Legal Theory*, 2005, Nr. 11, p. 7; *Raz J.* The Authority of Law. Essays on Law and Morality. Oxford: Clarendon Press, 1979, p. 203.

¹³ *Alexander L., Sherwin E.* Judges as Rulemakers // University of San Diego Public Law and Legal Theory Research Paper Series, 2004, Nr. 15, p. 10; *Alexander L.* Precedent. A Companion to Philosophy of Law and Legal Theory. Second Edition. Chichester: Blackwell Publishing Ltd., 2010, p. 496–497; *Horty J. F.* The Result Model of Precedent // *Legal Theory*, 2004, Nr. 10, p. 19; *Horty J. F.* Rules and Reasons in the Theory of Precedent. Cambridge University Press, 2011, Nr. 11, p. 2.

¹⁴ *Bustamante T., Pulido C. B., et al.* On The Philosophy Of Precedent Proceedings Of The 24th World Congress Of The International Association For Philosophy Of Law And Social Philosophy, Beijing, 2009. Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 2012, p. 114; *Fon V., Parisi F.* Judicial Precedents in Civil Law Systems: A Dynamic Analysis // *International Review of Law and Economic*, 2006, Nr. 26, p. 523; *Komárek J.* Reasoning with Previous Decisions: Beyond the Doctrine of Precedent // *American Journal of Comparative Law*, 2013, Nr. 61(1), p. 157; *Maccormick D. N., Summers R. S., et al.* Interpreting Precedents. A Comparative Study. Ashgate: Dartmouth, 1997, p. 122–123.

¹⁵ *Baudenbacher C., Planzer S., et al.* International Dispute Resolution. The Role of Precedent. Stuttgart: German Law Publishers, 2010, p. 17; *Brenner S., Spaeth H. J.* Stare Decisis: The Alteration Of Precedent On The Supreme Court, 1946-1992. Cambridge: Cambridge University press, 1995, p. 8; *Gerhardt M. J.* The Power Of Precedent. Oxford: Oxford University Press, 2008, p. 19.

¹⁶ *Posner R. A.* Jurisprudencijos problemos. Vilnius: Eugrimas, 2004, p. 302; *Vasiliauskas V.* Teisminio precedento reikšmė romanų-germanų teisinėje sistemoje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2004, p. 29.

nerieškia, kad priėmus naują įstatymą visus ankstesnius teismų išaiškinimus reikia ignoruoti. Iki naujo įstatymo priėmimo sukurtas precedentas gali pasitarnauti kaip indikatorius apie teisinę sistemą. Tokį precedento veikimą galima iliustruoti pavyzdžiu apie dvi teisės sistemas, iš kurių vienoje numatyta ir taikoma teisinė atsakomybė už savanoriškus homoseksualius santykius ir tokia norma ne kartą taikyta teismų praktikoje, o kitoje teisės sistemoje tokios normos nėra, bet yra teismų precedentų, kuriais buvo pripažinta, jog darbdavys nepagrįstai diskriminavo darbuotoją dėl jo netradicinės lytinės orientacijos. Tokie precedentai gali padėti prognozuojant, kaip bus taikoma abiejose šiose teisės sistemose galiojanti tokia pati nuostata, numatanti atsakomybę už kurstymą imtis smurto prieš asmenų grupę. Tarkime, kad abiejų šitų teisės sistemų jurisdikcijoje įvyksta tokie patys incidentai – asmuo internetiniame žiniasklaidos tinklalapyje įrašo ir paskelbia komentarą, kuriame raginama imtis smurto prieš translyčius asmenis, kartu nurodydamas translyčių asmenų dažnas susibūrimo vietas. Turėdami tik tiek informacijos, bet nieko nežinodami apie teismų praktiką ankstesnėse analogiškose bylose (taikant nuostatą dėl kurstymo imtis smurto), jau galėtume mėginti nuspėti, kad atsakomybė už kurstymą nebūtų pritaikyta teisės sistemoje, kurioje buvo taikyta teisinė atsakomybė už savanoriškus homoseksualius santykius.

Jeigu, turėdami tik tiek informacijos apie šitokius precedentes visiškai nepanašiose bylose, galime nuspėti, kaip pasielgs teismas, tai iš dalies reiškia, kad precedentai turi įtakos vėlesnėms ne tik analogiškoms byloms. Tokį rėmimąsi precedentais pripažįsta ir R. A. Posneris – pasak jo, susiję precedentai būna apsvarstomi ir kada analogiško precedento praktikoje nėra¹⁷. Teigiama, kad įvairiapusiškas rėmimasis precedentais pasitarnauja teisės koherencijai¹⁸. Yra nuomonių, kad teismai yra saistomi savo praktikoje suformuotų *ratio decidendi* visumos, kuri, išskirta iš ankstesnių teismo sprendimų eilės, sudaro laisvą, kazuistinių teisinių taisyklių rinkinį¹⁹. Iš dalies vadovaujantis panašiu požiūriu G. Lamondas išskiria atitinkamas precedento analogijos rūšis: (1) tokias, kurios naudojamos atskirų faktų teisiniam įvertinimui; (2) analogijas, remiantis ne identiškomis, bet panašiomis situacijomis – kada sprendžiama byla yra nauja, neturinti analogiškų precedentų; (3) tolimas analogijas – kada yra remiamasi precedentais, kurie yra „labiau doktriniškai nutolę“, t. y. dar mažiau panašūs į vėlesnę bylą, bet gali pasitarnauti kaip teisėje vyraujančių tendencijų indikatorius²⁰. A. Marmoras

¹⁷ Posner R. A. Jurisprudencijos problemos. Vilnius: Eugrimas, 2004, p. 117.

¹⁸ Marmor A. Should Like Cases Be Treated Alike? // Legal Theory, 2005, Nr. 11, p. 36–37.

¹⁹ Siltala R. A Theory of Precedent. From Analytical Positivism to a Post-Analytical Philosophy of Law. Oxford: Hart Publishing, 2000, p. 58–59.

²⁰ Lamond G. Analogical Reasoning in the Common Law // Oxford Journal of Legal Studies, 2014, Nr. 34, p. 568.

tokių rėmimąsi precedentais aiškina hipotetiniu pavyzdžiu, kuriame D1 pagrindimas išvadai P1 savaime netaikytinas naujam klausimui, bet naujajame gali pasitarnauti tas pats principas²¹. Visa tai leidžia matyti, kad teismų precedentai gali būti būsimų teismų sprendimų indikatorius ne tik analogiškose bylose²² ir tik vienos taikytinos statutinės normos pasikeitimas nebūtinai užkerta galimybę remtis ankstesniais precedentais ir priešingai – teismų praktika gali pasikeisti, jeigu taikytina speciali statutinė norma nebuvo pakeista, bet buvo pakeistos kitos susijusios statutinės normos.

Taip pat precedentai iš praktikos ankstesnės redakcijos statutinio reguliavimo laikotarpiu gali pasitarnauti, jeigu pavyksta rasti praktikos, kurioje buvo taikyta kita statutinė norma, tačiau jos turinys yra panašus į naujosios taikomos normos turinį. Tarp ABTĮ naujovių yra tokių teisės normų, kurios prieš tai buvo įtvirtintos kiek kitame kontekste administracinėje teisenoje arba civiliniame procese. Jeigu dėl skirtingo konteksto situacijų nebūtina traktuoti skirtingai, taikant naujas nuostatas gali būti atsižvelgiama į kitus santykius reguliavusių panašių normų taikymo praktiką. Kada galima rasti teismų praktikos taikant tokias pačias statutines normas (kaip ir naujai įsigaliojusios) kiek kitame kontekste ir kontekstų skirtumai nėra reikšmingi, atsižvelgimas į šią praktiką pasitarnautų asmenų lygiateisiškumo principui, teisės nuspėjamumo, teisinės sistemos darnos ir kitiems su teismo precedento doktrina susijusiems siekiams.

Be to, ankstesnė praktika gali praversti, kada teisėkūra buvo vykdoma surenkant atskiruose teisės šaltiniuose veikiančias teisės normas ir jas išleidžiant įstatymo galią turinčiame akte²³. Iki naujo ABTĮ susiklosčiusioje teismų praktikoje galima rasti tendencijų, kurios turi panašumų su kai kuriais naujo ABTĮ pakeitimais. Jei gu teismų praktikoje naudojami principai buvo perkelti į įstatymą, tada negalima atmesti prielaidos, jog, taikant šį principą numatantį įstatymą, galima vadovautis dar iki įstatymo priėmimo sukurtais precedentais, kuriuose buvo taikomi šie įstatymą perkelti principai²⁴. Tam reikėtų įvertinti, kiek ir kokiais atžvilgiais įstatyme ir ankstesnėje teismų praktikoje aptinkamas principas yra tapatus, t. y., ar teisėkūros procese įstatymų leidėjas šio principo nepakoregavo.

Analogiškose bylose, kurių visi reikšmingi faktai sutampa, paprastai precedentu

²¹ *Marmor A.* Should Like Cases Be Treated Alike? // *Legal Theory*, 2005, Nr. 11, p. 36–37.

²² Apie teorines teismų precedentų veikimo neanalogiškose bylose prielaidas plačiau žr.: *Baltrimas J.* Europos Žmogaus Teisių Teismo argumentavimas remiantis ankstesniais savo sprendimais. Mokslo studija, Vilnius: Lietuvos teisės institutas, 2013, p. 6–9, 17–28; *Baltrimas J., Lankauskas M.* Argumentavimas remiantis teisės principais: atkuriamasis ir plėtojamas būdai. Mokslo studija, Vilnius: Lietuvos teisės institutas, 2013, p. 16–23, 29–34.

²³ Apie tokių teisėkūros procesą žr. *Mikelėnas V.* Naujų kodeksų privatinės teisės srityje svarstymo, priėmimo ir įgyvendinimo problemos // *Teisės problemos*, 2000, Nr. 2, p. 65.

²⁴ Šis pastebėjimas toliau pagrindžiamas pristatant modelinį teismo procesą.

nebesiremiamą, jeigu buvo pakeista taikytina statutinė norma. Toks precedentas siaurąja prasme, kaip savaime pakankamas tiesioginis pagrindas sprendžiamos bylos rezultatui gali būti taikomas, jeigu statutinės teisės pakeitimu iš anksčiau galiojusios normos taikymo srities pašalinama dalis situacijų arba jos taikymo sritis papildoma naujomis situacijomis. Pavyzdžiui, jeigu anksčiau galiojusioje statutinėje normoje buvo nurodyta, kad ji taikytina esant aplinkybei A arba B, o naujoje normoje minima tik aplinkybė A, tada gali būti vadovaujamosi precedentais, kuriuose ankstesnė norma taikyta vien tuo pagrindu, kad buvo nustatyta aplinkybė A. Taip pat, jeigu anksčiau galiojusioje statutinėje normoje numatyta teisinė priemonė galėjo būti taikoma tik kada faktinė situacija atitiko visas sąlygas A, B ir C, o naujoje redakcijoje sąlyga C nebeįtraukta, tai reiškia, kad turi būti vadovaujamosi visais precedentais, kuriuose pritaikyta ši teisinė priemonė (nustatytos sąlygos A, B ir C), nes normos taikymo sritis nebuvo susiaurinta, o išplėsta atvejais, kuriuose yra tik sąlygos A ir B (nėra C).

Visa tai leidžia matyti, kad ne visada taikytinos statutinės normos pakeitimas reiškia, kad panašios bylos turi būti sprendžiamos kitaip negu iki pakeitimo, ir kartais net nepakeitus taikytinos statutinės normos, tačiau pakeitus kitas susijusias normas, panašios bylos turi būti sprendžiamos kitaip negu iki pakeitimo. Vertinant, ar taikytinos statutinės normos pakeitimas reiškia, kad panašios bylos turi būti sprendžiamos kitaip negu iki pakeitimo, yra reikšmingas precedento vaidmuo vėlesnėje byloje bei kaip buvo pakeista statutinė norma. Pagal bendrąjį principą, jeigu buvo pakeista taikytina statutinė norma, paprastai tai reiškia, kad ją taikant sukurtas precedentas vėlesnėje byloje nėra tiesioginis savaime pakankamas pagrindas galutinei vėlesnio sprendimo išvadai. Ankstesni precedentai paprastai gali atlikti kitokį vaidmenį – pasitarnauti kaip abstrakčių principų, atskirų vertinimo kriterijų, tam tikrų teisinių sąvokų turinio šaltiniai ir pan.

Naujo ABTĮ atvejis

2016 m. liepos 1 d. įsigaliojęs ABTĮ pakeitimų paketas yra vienas iš didesnių šio įstatymo galiojimo istorijoje. Įsigaliojusiais pakeitimais reikšmingiau buvo atnaujintas reguliavimas dėl tyrimo ir betarpiškumo principų (10, 80 str.); naikinamojo termino skundo padavimui (30 str.); skundų teritorinio priskirtinumo teismams (31 str.); atstovavimo teisme (43 str.); reikalavimo užtikrinimo priemonių (70 str.); modelinio teismo proceso (127–131 str.); kreipimosi dėl proceso atnaujinimo (158, 161 str.). Šiame darbe atskirai nebus aptariami kiti pakeitimai dėl savo mažareikšmiškumo arba dėl to, kad normos yra visiškai naujos ir tyrimo metu nerasta, kokie precedentai galėtų būti naudojami jas taikant²⁵.

²⁵ Išskyrus vadovavimąsi precedentais panaudojant juose suformuotus abstrakčius išaiškinimus. Tačiau šiuo būdu precedentai veikia pagal principus, kurie būdingi ir kitoms sritims, todėl toks precedentų veikimas aptariamas bendrai.

Naujo ABTĮ 10 ir 80 straipsniuose yra apibrėžti **įrodymų tyrimo, betarpiškumo ir ginčo ribų** principai. Juose, be kita ko, nurodyta, kad proceso dalyviai baigiamųjų kalbų metu gali remtis tik tomis aplinkybėmis, kurios buvo ištirtos teismo posėdyje, nagrinėjant bylą iš esmės (10 str. 5 d.); administracinis teismas negali peržengti pareikšto skundo (prašymo, pareiškimo) reikalavimo ribų, išskyrus atvejus, kai to reikalauja viešasis interesas arba kai neperžengus skundo (prašymo, pareiškimo) reikalavimo ribų būtų reikšmingai pažeistos valstybės, savivaldybės ir asmenų teisės bei įstatymų saugomi interesai (80 str. 2 d.). Nors ankstesnės redakcijos ABTĮ 136 straipsnyje buvo įtvirtinta iš pažiūros priešinga nuostata, kad teismas, apeliacine tvarka nagrinėdamas bylą, patikrina tiek apskūstosios, tiek neapskūstosios sprendimo dalių teisėtumą ir pagrįstumą, taip pat sprendimo teisėtumą ir pagrįstumą tų asmenų atžvilgiu, kurie skundo nepadavė, tačiau teismas buvo suformulavęs naująjį reguliavimą atitinkantį principą, kad bylos ribas lemia pirmosios instancijos teismui pateiktas skundas (prašymas). Teismas yra išaiškinęs, kad administraciniame procese galioja dispozityvumo principas, kuris reiškia, kad byla teisme pradama pagal suinteresuoto asmens skundą, kuris pats nustato bylos nagrinėjimo ribas²⁶; teismas negali peržengti pareiškėjo reikalavimų ribų, t. y. keisti pareiškėjo reikalavimo, taip pat ir nuspręsti nagrinėti naują, pareiškėjo nepareikštą, reikalavimą²⁷.

Į naują ABTĮ 10 ir 80 straipsnių reguliavimą panašų išaiškinimą yra pateikęs ir Konstitucinis Teismas, aiškindamas Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso²⁸ (toliau vadinama – CPK) nuostatas. Pasak teismo, principas *tantum devolutum quantum appellatum* (apeliacinės instancijos teismas turi tikrinti bei vertinti tik apskūstos pirmosios instancijos teismo sprendimo dalies teisėtumą bei pagrįstumą ir neturi tikrinti bei vertinti, ar teisėtos ir pagrįstos yra tos sprendimo dalys, kurios nebuvo apskūstos apeliacine tvarka) nėra absoliutus, *inter alia*, tuo požiūriu, kad apeliacinės instancijos teismas tam tikrais atvejais ne tik gali, bet ir privalo peržengti apeliacinio skundo ribas: principas *tantum devolutum quantum appellatum* savaime nesuponuoja to, kad apeliacinės instancijos teismą apeliacinio skundo ribos taip varžytų, kad jo sprendimas būtų iš esmės neteisingas ir dėl to būtų pažeidžiamos konstitucinės vertybės; pagal Konstituciją negalima nustatyti tokio teisinio regulia-

²⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. spalio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1306-492/2015.

²⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. sausio 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-152/2012; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. spalio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1306-492/2015; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. gegužės 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-3367-662/2016.

²⁸ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas // Valstybės žinios, 2002 m. balandžio 6 d., Nr. 36-1340.

vimo, kad viešojo intereso negalėtų apginti teismas, į kurį buvo kreiptasi, taip pat kad teismas, spręsdamas bylą, būtų priverstas priimti tokį sprendimą, kuriuo pačiu būtų pažeidžiamas viešasis interesas, vadinasi, ir kuri nors Konstitucijoje įtvirtinta, jos ginama ir saugoma vertybė (*inter alia*, asmens teisė ar laisvė); jeigu teismas priimtų tokį sprendimą, tas sprendimas nebūtų teisingas; tai reikštų, kad teismas Lietuvos Respublikos vardu įvykdė ne tokį teisingumą, kokį įtvirtina Konstitucija, taigi pagal Konstituciją – ne teisingumą; šitaip būtų paneigta ir konstitucinė teismo, kaip Lietuvos Respublikos vardu teisingumą vykdančios institucijos, samprata²⁹.

Naujo ABTĮ 30 straipsnio 1 dalyje įvestas **naikinamasis terminas** administracinių aktų apskundimui. Šiame straipsnyje nurodyta, kad skundo (prašymo, pareiškimo) padavimo terminas negali būti atnaujintas, jeigu nuo skundžiamo teisės akto priėmimo ar veiksmo atlikimo arba nuo įstatymo ar kito teisės akto nustatyto klausimo išsprendimo termino pasibaigimo praėjo daugiau kaip dešimt metų, išskyrus atvejus, kai įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu nustatyta nusikalstama veika, susijusi su teisės akto priėmimu, veiksmo atlikimu arba neveikimu ar vilkinimu atlikti veiksmus. Tai yra nauja norma, kurią taikant galima panaudoti jos veikimo mechanizmo principus, išbandytus kitoje srityje. Naikinamojo termino koncepcija buvo gausiai atskleista teismo praktikoje, kurioje ne kartą minėta, kad, jį praleidus net ir dėl svarbių priežasčių, toks terminas negali būti teismo atnaujintas ir pareiškėjo argumentai, kodėl aptariamasis terminas buvo praleistas, yra atmestini³⁰. Spręsdamas dėl ABTĮ 30 straipsnio 1 dalyje numatyto naikinamojo termino taikymo, LVAT jau yra pasirėmęs savo išaiškinimais, pateiktais prieš įsigaliojant šiai ABTĮ redakcijai. Pavyzdžiui, teismas citavo savo ankstesnius pasisakymus dėl to, kas yra laikoma skundo pateikimo termino pradžios momentu, kada į teismą kreipiasi prokuroras, gindamas viešąjį interesą³¹; rėmėsi bendru praktikoje plėtotu principu, kad teisė turi būti taikoma ne formaliai, o įvertinant kylančius padarinius ir kitus reikšmingus veiksnius³².

ABTĮ 161 straipsnyje naujai nustatytos prašymo dėl **proceso atnaujinimo** priėmimo taisyklės subsidiariai nukreipia į šio įstatymo 33 straipsnį (ankstesnėje redakcijoje buvęs 37 str.), kuriame yra reglamentuojamas skundo (prašymo) priėmimo

²⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. lapkričio 15 d. nutarimas.

³⁰ Pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gruodžio 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P⁵⁵²-197/2013; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. balandžio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-447-438/2016 ir kt.

³¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. lapkričio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-808-552/2016.

³² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. lapkričio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-774-552/2016.

klausimas, įtvirtinti atsisakymo priimti skundą (prašymą) pagrindai. Tai sudaro prielaidas atsižvelgti ir į gausią teismo praktiką taikant ABTĮ 33 straipsnio nuostatas. Naujausioje praktikoje LVAT tai jau yra daręs, pvz., sprenddamas dėl prašymo atnaujinti procesą – teismas atsižvelgė į ankstesnę (iki naujo ABTĮ įsigaliojimo suformuluotą) išaiškinimą, kad „pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 33 straipsnio 2 dalies 9 punktą, termino praleidimo fakto konstatavimas ir prašymo atnaujinti terminą nebuvimas yra pakankamos sąlygos atsisakyti priimti teismui paduotą skundą (prašymą); įstatymas neįpareigoja teismo papildomai siūlyti pareiškėjui pateikti prašymą dėl termino atnaujinimo (pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. vasario 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁴⁶-63/2012)“³³.

Vienas iš reikšmingesnių naujo ABTĮ pakeitimų yra sąlygos, kurioms esant administraciniame procese taikomos **reikalavimų užtikrinimo priemonės**. Naujai įsigaliojusios ABTĮ redakcijos 70 straipsnyje (ankstesnėje redakcijoje buvęs 71 str.) numatyta, kad reikalavimas gali būti užtikrinamas, be kita ko, jeigu (1) proceso dalyvis tikėtinau pagrindžia reikalavimo pagrįstumą ir (2) nesiėmus užtikrinimo priemonių gali būti padaryta neatitaisoma arba sunkiai atitaisoma didelė žala. Iki 2016 m. gruodžio mėnesio LVAT praktikoje taikant naują reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo reglamentavimą buvo remtasi ankstesnę reguliavimą taikant suformuotais išaiškinimais, kuriuose buvo plėtoti bendri principai dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių koncepcijos, proporcingumo reikalavimo ir pan.³⁴

Ankstesnėje ABTĮ redakcijoje pagrindinė reikalavimų užtikrinimo priemonių taikymo sąlyga buvo tai, kad, nesiėmus užtikrinimo priemonių, teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti negalimas, tačiau teismas savo praktikoje kaip šios sąlygos subkriterijus yra naudojęs ir galimai kiliančios žalos grėsmę bei *prima facie* argumentus dėl skundžiamo akto galiojimo. LVAT ne kartą savo praktikoje atsižvelgė į Europos Tarybos Ministrų Komiteto 1989 m. rugsėjo 13 d. Rekomendaciją Nr. R (89) 8 „Dėl laikinosios teismo apsaugos administraciniuose ginčiuose“, kurioje rekomenduota Europos Tarybos valstybėms narėms suteikti pareiškėjams galimybę prašyti taikyti laikinąsias apsaugos priemones administracinio akto atžvilgiu. Šioje rekomendacijoje nurodyta, kad, sprenddamas dėl laikinosios apsaugos skyrimo, teismas turi įvertinti visus reikšmingus faktorius ir interesus. Laikinosios

³³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. spalio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P-98-261/2016.

³⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. lapkričio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-895-525/2016; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. lapkričio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-929-261/2016; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. lapkričio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-1002-552/2016; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. lapkričio 16 d. nutartis administracinėje byloje AS-904-520/2016.

apsaugos priemonės gali būti taikomos, jei administracinio akto vykdymas sukels didelę žalą, kurios atitaisymas (kompensavimas) būtų sudėtingas, ir yra *prima facie* argumentų dėl skundžiamo akto galiojimo. LVAT dar iki aptariamąs ABTĮ 70 straipsnio redakcijos įsigaliojimo yra tiesiogiai rėmę šia nuostata ir išaiškinę, kad reikalavimo užtikrinimo priemonės gali būti taikomos, jei yra *prima facie* argumentų dėl skundžiamo akto galiojimo ir administracinio akto vykdymas sukels didelę žalą, kurios atitaisymas (kompensavimas) būtų sudėtingas³⁵. Šie kriterijai teismo praktikoje buvo taikyti ne kartą³⁶.

Žinoma, galima rasti ir ankstesnės praktikos dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių pavyzdžių, kuriais remiantis naujo ABTĮ taikyme galėtų būti pažeidžiami įstatymų autorių ketinimai. Sprendžiant dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo pagal ankstesnės redakcijos ABTĮ, LVAT yra išaiškinę, jog „prašymas dėl reikalavimo priemonių užtikrinimo netenkintinas tuo atveju, jeigu aplinkybės, dėl kurių suinteresuotas asmuo prašo laikinosios apsaugos, jau yra įvykusios“³⁷. Tačiau naujo ABTĮ aiškinamajame rašte paminėta, kad pakeitimais „siūloma įtvirtinti nuostatą, <...> reikalavimo užtikrinimo priemonės gali būti taikomos ir tais atvejais, kai būtina laikinai sureguliuoti padėtį, susijusią su ginčytiniais teisiniais santykiais. Ši nuostata suteiktų teisę teismui užtikrinti asmenų teisių apsaugą, sureguliuoti proceso šalių interesų pusiausvyrą, kol nėra priimtas ir įsiteisėjęs teismo sprendimas <...> Tai, be kita ko, reiškia, kad net jei administracinis aktas yra įvykdytas, teismas galėtų pritaikyti tokias reikalavimo užtikrinimo priemones, kurios laikinai sureguliuotų ginčo padėtį ir grąžintų viską į anksčiau (iki administracinio akto įvykdymo) buvusią situaciją“³⁸. Šiuo aspektu pasirinkus taikyti prioritetą statutinės normos autorių tikslams, ketinimams nebeturėtų būti vadovujamasi ankstesniais precedentais, pagal kuriuos reikalavimų užtikrinimo priemonių taikymas iš esmės nesvarstytinas,

³⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. gegužės 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-540-602/2016.

³⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. gegužės 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁸²²-339/2010; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. vasario 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁵²⁰-163/2012; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. lapkričio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁶⁰²-798/2013; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. vasario 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁶⁰²-161/2014; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. lapkričio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁶⁰²-1192/2014.

³⁷ Pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. birželio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁴³-381/2009; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. spalio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁴⁹²-757/2011.

³⁸ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 pakeitimo įstatymo projekto bei Lietuvos Respublikos administracinių ginčų komisijų įstatymo Nr. VIII-1031 pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas Nr. 14-8083(3), Reg. data: 2015 m. kovo 10 d.

kada aplinkybės, dėl kurių suinteresuotas asmuo prašo laikinosios apsaugos, jau yra įvykusios, nes ginčijamas administracinis aktas buvo įvykdytas.

Galimybė vadovautis ankstesne praktika taikant naujas reikalavimų užtikrinimo priemonių taikymo sąlygas yra nevienareikšmiška. Viena vertus, senoji sąlyga „sprendimo įvykdymo apsunkinimas, neįmanomumas“ gali būti suprantama kaip paprastai ir lemianti žalą privatiems arba viešiesiems interesams, nes negalint įvykdyti šaliai palankaus teismo sprendimo tikėtina, kad bus sukelta žalos viešiesiems ar privatiems interesams. Pavyzdžiui, teismas yra taikęs reikalavimo užtikrinimo priemonę uždraudamas vykdyti skundžiamus administracinius aktus byloje, kurioje pareiškėjas siekė pripažinti neteisėtai atsakovo sprendimą paimiti į laisvos valstybinės žemės fondą pareiškėjo mirusiam tėvui suteikto valstiečio ūkiui steigti žemės sklypo dalį. Pareiškėjas, kaip vienas iš savo tėvo turto paveldėtojų, siekė išsipirkti suteiktą valstiečio ūkiui steigti žemės sklypo dalį. Teismas nustatė, kad nepritaikius reikalavimo užtikrinimo priemonių ginčo sklypas galėjo būti perleistas tretiesiems asmenims, o tai apsunkintų ar padarytų neįmanomą pareiškėjui palankaus teismo sprendimo įvykdymą, ir todėl pritaikė reikalavimo užtikrinimo priemonę³⁹. Tokia padėtis galėtų sukelti pareiškėjui žalos tiek, jeigu jis negalėtų įgyvendinti teismo pripažintų teisių, tiek, jeigu jų įgyvendinimas pasunkėtų. Taigi, tokioje situacijoje tikėtina, kad reikalavimo užtikrinimo priemonės būtų taikomos tiek pagal senas, tiek pagal naujas ABTĮ įtvirtintas sąlygas. Laikantis tokios pozicijos, kad sprendimo įvykdymo apsunkinimas, neįmanomumas visada reikštų ir žalos grėsmę naujo ABTĮ 70 straipsnio prasme, reikalavimų užtikrinimo priemonės pagal naują ABTĮ būtų taikomos dažniau negu pagal senąją – tais pačiais atvejais, kada jos buvo taikomos pagal ankstesnę ABTĮ redakciją (išskyrus, jeigu proceso dalyvis tikėtina nepagrindžia reikalavimo pagrįstumo) bei papildomai kitais atvejais, kada atitinkama žala gali kilti dėl kitų priežasčių (ne dėl sprendimo įvykdymo apsunkinimo, neįmanomumo). Priešingas aiškinimas, kad kartais gali nebūti pagrindo taikyti reikalavimų užtikrinimo priemones, net jeigu jų netaikius teismo sprendimo įvykdymas taptų neįmanomas, paverstų teismo procesą visiškai beprasmiu, nes išsprendus ginčą nebūtų atliekama reali teisingumo įgyvendinimo, pažeistų teisių apgynimo funkcija.

Antra vertus, nors ankstesnėje praktikoje spręsdamas reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo klausimą teismas kartais remdavosi žalos subkriterijumi⁴⁰, tačiau

³⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. gruodžio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁴⁶-1290/2014.

⁴⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. gegužės 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁸²²-339/2010; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. vasario 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁵²⁰-163/2012; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. lapkričio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁶⁰²-798/2013; Lietuvos vyriausiojo administracinio teis-

tai darė ne visada, todėl teismo pozicija gali būti suprantama taip, kad sprendimo įvykdymo apsunkinimas, neįmanomumas nebūtinai visada sukelia žalą. Sutinkant su šia pozicija, net radus analogišką precedentą, kuriame reikalavimų užtikrinimo priemonės buvo taikomos pagal ankstesnę ABTĮ redakciją, reikėtų iš esmės įvertinti, ar pripažintas sprendimo įvykdymo apsunkinimas, neįmanomumas reikštų, jog situacija atitinka ir naujoje ABTĮ redakcijoje įtvirtintą žalos grėsmės sąlygą. Vadovaujantis šia pozicija teismo praktika dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikant ABTĮ ankstesnę redakciją neturėtų autoritetingos galios šį klausimą sprendžiant pagal naują ABTĮ redakciją ir galėtų būti naudojama tik kaip iliustratyvūs pavyzdžiai specifiniais aspektais arba panaudojant anksčiau plėtotus abstrakčius principus.

Viena iš reikšmingų naujame ABTĮ įtvirtintų administracinės teisenos reguliavimo naujovių yra 127–131 straipsniuose⁴¹ numatytas **modelinis teismo procesas**. Modelinis procesas gali būti pradedamas, jeigu yra duomenų, kad viename ar keliuose apygardų administraciniuose teismuose yra nagrinėjama daugiau kaip 20 individualių vienaarūšių bylų – teisės ir faktų požiūriu vienaarūšių individualių administracinių bylų, kurios kyla dėl norminio teisės akto pripažinimo prieštaraujančiu Konstitucijai ar įstatymams pasekmių (127 str.). Tokiu atveju viena ar kelios iš šių bylų gali būti nagrinėjama kaip modelinė, o kitų individualių vienaarūšių bylų nagrinėjimas yra sustabdomas (128 str.). Įsiteisėjus teismo sprendimui modelinėje byloje, individualių vienaarūšių bylų nagrinėjimas yra atnaujinamas, o jeigu modelinėje byloje pareiškėjo reikalavimai buvo atmesti, apie tai pranešama pareiškėjui individualioje vienaarūšėje byloje ir, jam nepateikus prašymo atnaujinti bylos nagrinėjimą, jo skundas (prašymas, pareiškimas) paliekamas nenagrinėtas (130 str.). Įsiteisėjus teismo sprendimui modelinėje byloje, tiek pirmąja, tiek apeliacine instancija atnaujintos individualiosios vienaarūšės bylos gali būti nagrinėjamos supaprastinta tvarka – vieno teisėjo, rašytinio proceso tvarka. Tokioje byloje priimtame sprendime (nutartyje) turi būti įžanginė, rezoliucinė dalys ir tik trumpai išdėstyti motyvai (131 str.). Tokio instituto tikslas gali būti suprantamas kaip efektyvesnis, operatyvesnis procesas bei nuosekli teismų praktika.

Teismų praktikoje iki naujo ABTĮ įsigaliojimo galima rasti šį procesą primenančių tendencijų. 2013–2015 metais administraciniai teismai išnagrinėjo daug tarpusavyje panašių bylų dėl ekonominės recesijos metu neteisėtai sumažinto neišmokėto darbo

mo 2014 m. vasario 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁶⁰²-161/2014; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. lapkričio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁶⁰²-1192/2014.

⁴¹ 127 straipsnio redakcija, kaip ji suformuluota Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 30, 31, 43, 63, 67, 68, 69, 72, 73, 77, 84, 127 ir 143 straipsnių pakeitimo įstatymu Nr. XII-2655, 2016-09-27, paskelbta TAR 2016-10-06, i. k. 2016-24695.

užmokesčio, pensijų ir kitų išmokų priteisimo⁴². Dalyje šių bylų buvo priimta nutarčių stabdyti nagrinėjimą, kol bus išnagrinėta kita panaši byla Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme⁴³.

Taikant modelinį procesą reguliuojančias ABTĮ normas ankstesniais preceden-tais gali būti remiamasi siekiant išsiaiškinti, ar byla laikytina vienu metu. Minėtuose anksčiau vykusiuose panašiuose procesuose LVAT laikėsi pozicijos, kad byla gali būti stabdoma, kol bus išnagrinėta kita prejudicinio ryšio neturinti administra-cinė byla, tik kai jos buvo panašios. Tokią poziciją LVAT grindžia argumentu, kad administracinės bylos nagrinėjimo sustabdymas ABTĮ 98 straipsnio 1 dalies 3 punkte numatytu pagrindu yra galimas ir atsižvelgiant į ABTĮ 20 straipsnio 3 dalį, kurioje nurodyta, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas formuoja vienodą administracinių teismų praktiką taikant įstatymus, siekiant teisingo, Lie-tuvos vyriausiojo administracinio teismo formuojamą praktiką atitinkančio bylos išsprendimo⁴⁴. Pavyzdžiui, LVAT ne vienoje byloje yra pripažinęs, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai sustabdė bylos nagrinėjimą, kol bus išnagrinėta kita byla Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme, kada abiejose bylose buvo sprendžiami klausimai dėl tais pačiais teisiniais pagrindais neišmokėtos valstybės tarnautojų darbo užmokesčio dalies priteisimo⁴⁵. Tačiau LVAT panaikino panašių pirmosios instancijos nutarčių, kada byloje, iki kurios išnagrinėjimo siekta stabdyti kitą bylą, buvo sprendžiamas klausimas dėl taikant Konstitucijai prieštaraujan-čiomis pripažintas Valstybės tarnybos įstatymo nuostatas neišmokėtos valstybės tarnautojų darbo užmokesčio dalies priteisimo, o stabdomose bylose – taikant Konstitucijai prieštaraujančiomis pripažintas Lietuvos Respublikos valstybės poli-tikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo nuostatas neišmokėtos prokurorų darbo užmokesčio dalies priteisimo⁴⁶. Abiejuose šiuose įstatymuose

⁴² Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. Teismo metiniai pranešimai (interaktyvus). Prieiga per internetą: <<http://www.lvat.lt/lt/teismu-praktika/teismo-metiniai-pranesimnai.html>>.

⁴³ Pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. balandžio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁴³⁸-468/2014; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. spalio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁴³⁸-958/2014.

⁴⁴ Pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. liepos 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS²⁶¹-658/2014.

⁴⁵ Pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. balandžio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁴³⁸-468/2014; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. spalio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁴³⁸-958/2014.

⁴⁶ Pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. vasario 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-422-662/2015; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. kovo 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-468-492/2015; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m.

taikytinų normų turinys ir bendras statutinės teisės kontekstas esmingai nesiskyrė, o tai patvirtina, jog LVAT laikosi pozicijos esant aptariamą pagrindą stabdyti bylą tik kada bylose taikytina visiškai ta pati statutinė teisė. Ši praktika, žinoma, negalės turėti autoritetingos galios modeliniame procese, nes ji buvo suformuota dar prieš išgaliojant modelinį procesą reglamentuojančioms statutinėms normoms, tačiau, į ją atsižvelgiant kaip įstatymo autorių galėjusį paveikti veiksnį, galima prognozuoti, kad teismų praktikoje bylos bus pripažįstamos vienuarūšėmis ABTĮ 127 straipsnio prasme taip pat tik kada jos bus labai panašios ir abiejose bylose turės būti taikoma ta pati teisė.

Turint tai omenyje pažymėtina, kad praktikoje turi būti neatmetama galimybė vienuarūše pripažintą bylą spręsti kitaip, negu buvo išspręsta modelinė byla. Tokios galimybės nenumatymas įstatyme gali lemti dažnesnį panašių bylų sprendimą delikaciai neatsižvelgiant į jų ypatumus. Pavyzdžiui, teismų praktikoje galima rasti panašių bylų, kuriose spręstas klausimas dėl valstybinių karių ir pareigūnų pensijos nepriemokos, susidariusios tais pačiais teisiniais pagrindais, priteisimo (buvo taikoma iš esmės ta pati teisė), tačiau dalyje jų pareiškėjų reikalavimai nebuvo tenkinami⁴⁷, o kita dalis bylų buvo išspręsta kitaip, pripažinus, kad jų aplinkybės reikšmingai skyrėsi⁴⁸. Reikia tikėtis, kad praktikoje taikant modelinį procesą precedentai nebus taikomi mechaniškai ir prireikus taip pat bus daromos atitinkamos išimtys, esant poreikiui byla bus pašalinama iš modelinio proceso ir nagrinėjama įprasta tvarka bei priimamas situacijos individualius ypatumus atitinkantis sprendimas. Toks poreikis, be kita ko, gali kilti aptikus, kad byla vienuarūše buvo nepagrįstai pripažinta dėl apsirikimo, paaiškėjus naujoms reikšmingoms aplinkybėms, plėtojantis teismų praktikai ar dėl kitų priežasčių.

Rėmimasis panašaus įstatymo aiškinimu kitame teisme

Tarp naujo ABTĮ normų yra ir tokių, kurios turi savo atitikmenis civilinio proceso teisiniame reguliavime. Pavyzdžiui, naujos redakcijos ABTĮ 47 straipsnio 4 dalyje

balandžio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-604-662/2015; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. gegužės 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-502-146/2015.

⁴⁷ Pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. kovo 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1148-502/2015; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. birželio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-295-552/2015; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. birželio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1350-756/2016.

⁴⁸ Pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. spalio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁵⁶-2338/2013; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. vasario 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-829-520/2015; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. vasario 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-834-520/2015.

yra išdėstyta, kas teisme gali būti įgaliotaisiais atstovais (pagal pavedimą), ir šios dalies turinys yra analogiškas CPK 56 straipsnio 1 daliai. ABTĮ 158 straipsnio 2 dalyje yra apibrėžta, kas gali rengti prašymą dėl proceso atnaujinimo numatant tam tikrus kvalifikacinius reikalavimus. Analogiški reikalavimai yra numatyti CPK 347 straipsnio 3 dalyje subjektams, galintiems surašyti kasacinį skundą. ABTĮ 40 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta nauja nuostata, leidžianti nukrypti nuo bendrųjų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklių, ir ši nuostata yra iš esmės tapati CPK 93 straipsnio 4 dalies turiniui⁴⁹.

Tai skatina svarstyti galimybę remtis bendrosios kompetencijos teismų praktikoje pateiktais šių CPK normų išaiškinimais. Klausimas, ar specializuoti ir bendrosios kompetencijos teismai gali, turi atsižvelgti į vienas kito praktiką, yra ganėtinai bendro pobūdžio, apimantis ne tik čia aptariamą procesines normas. Konstitucinis Teismas yra išaiškinęs, kad „įstatymų leidėjas turi nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris <...> neleistų atsirasti teismų praktikos nenuoseklumams, prieštaravimams tarp specializuotų teismų ir bendrosios kompetencijos teismų“⁵⁰. Vertinant šių teismų tarpusavio praktikos darną galima atsižvelgti į teismo precedento autoritetą pagrindžiančias vertybes, siekius – be kita ko, asmenų lygiateisiškumą, teisės nuspėjamumą, stabilumą ir kt. Jie stipriai patvirtina poreikį užtikrinti nuoseklią praktiką tarp bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų.

Bendrosios kompetencijos teismai ne kartą rėmėsi administracinių teismų išaiškinimais sprenddami administracinių teisės pažeidimų bylas, kurios anksčiau buvo priskirtos nagrinėti administraciniams teismams⁵¹. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas taip pat yra rėmėsis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartimis, pavyzdžiui, civilinės žalos atlyginimo iš valstybės bylose aiškindamas ieškinio senaties

⁴⁹ Šios normos veikimas aptariamam atžvilgiu yra įdomus, nes ankstesnės ABTĮ redakcijos 44 straipsnio 6 dalyje buvo nurodyta, jog atstovavimo išlaidų atlyginimo klausimas sprendžiamas Civilinio proceso kodekso ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka. Tai reiškia, kad dar iki naujos ABTĮ 40 straipsnio 4 dalies nuostatos priėmimo administraciniai teismai galėjo remtis tokio paties turinio CPK 93 straipsnio 4 dalies norma. Tačiau tokios administracinių teismų praktikos rengiant šią publikaciją nebuvo aptikta. Ankstesnėje praktikoje buvo naudotas tik ABTĮ 40 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas sąžiningumo kriterijus, pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. liepos 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁸⁵⁸-211/2013; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. spalio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1462-822/2016 ir kt.

⁵⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas.

⁵¹ Žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-288/2012; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 12 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-30-2013; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. sausio 21 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-2-2014.

klausimus⁵²; paveldėjimo klausimus⁵³ ir kt.⁵⁴

Tačiau neabejotinai kartais šiuose teismuose gali būti reikalingas skirtingas teisės aiškinimas. Išlygos šių teismų tarpusavio praktikos nenuoseklumams gali būti grindžiamos konteksto skirtumais. Ar aptariamų normų veikimui administraciniame ir civiliniame procese yra būdingi tokie kontekstualūs skirtumai, dėl kurių jos turėtų būti aiškinamos nevienodai, turėtų būti vertinama kiekvienu individualiu atveju. Šių teismų praktikos suderinamumui nepritarianti pozicija gali būti grindžiama administracinio ir civilinio proceso konceptualiais skirtumais. Tačiau šie skirtumai gali būti nevienodai reikšmingi skirtingiems procesiniams klausimams, todėl jie neturėtų lemti universaliai neigiamo atsakymo į galimybę remtis skirtingų teismų tarpusavio precedentais – į šiuos skirtumus reikėtų atsižvelgti individualiai kiekvienu atskiru atveju. Civilinis ir administracinis procesai nėra konceptualiai nesuderinami, todėl tikėtina, kad ateityje dalis minėtų panašaus turinio normų aiškinimo gali būti vieninga.

Bylos išvados pagrindimą tinkamai papildant nuorodomis į bendrosios kompetencijos teismų išaiškinimus taikant tokias pačias normas, gali būti sustiprinamas teismo procesinio dokumento įtikinamumas, teisės taikymas gali būti labiau nuspėjamas ir apibrėžtas, nes bendrosios kompetencijos teismų išspręsti klausimai nebus persvarstomi iš naujo ir šalys galės iš anksto patikimiau prognozuoti būsimus sprendimus. Antra vertus, iš anksto numatyti susiklostysiančias situacijas ir kokie skirtumai gali būti reikšmingi, yra sudėtinga, todėl neatmestina galimybė, kad administracinėje teisenoje ne visada minėtos procesinės normos turės būti taikomos taip pat, kaip tai daro bendrosios kompetencijos teismai.

Apibendrinant pažymėtina, kad net kai įstatymų normų formuluotės gali atrodyti identiškos, visada turi būti vertinama, ar kontekstas nelemia būtinybės vieną iš normų interpretuoti kitaip. Kiekvienos normos prasmę lemia ne tik jos tekstinė išraiška, bet ir susijusių kategorijų ypatumai, todėl ta pati sąvoka gali būti kitaip suprantama administraciniame, baudžiamajame, civiliniame procese ir pan. Neatsižvelgus į kontekstą, kyla grėsmė, kad situacijai bus pritaikyta jos individualių ypatumų neatitinkanti teisinė priemonė, o tai teisininkų bendruomenėje ir viešajame diskurse gali būti apibūdinama kaip nukrypimas nuo teisingumo standartų.

⁵² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. gruodžio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2199-662/2015.

⁵³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. gruodžio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1029-438/2015.

⁵⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. lapkričio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2204-756/2015.

IŠVADOS

Specialiojoje literatūroje ir Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje galima aiškiai matyti bei Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje yra prielaidų išvadai, kad ne visada taikytinos statutinės normos pakeitimas reiškia, jog panašios bylos neturėtų būti sprendžiamos taip pat kaip iki pakeitimo, o kartais ir nepakeitus taikytinos statutinės normos, tačiau, pakeitus kitas susijusias normas, panašios bylos turi būti sprendžiamos kitaip negu iki pakeitimo. Iki taikytinos statutinės normos įsigaliojimo sukurti precedentai gali pasitarnauti kaip abstrakčių principų, teisės sistemoje pripažįstamų vertybių indikatoriai ir pan.

Kai kurios nuo 2016 m. spalio 7 d. įsigaliojusios ABTĮ redakcijos naujos normos turi panašumų su kitomis anksčiau galiojusiomis ABTĮ ir CPK normomis. Neraudus reikšmingų skirtumų tarp šių normų kontekstų, turėtų būti atsižvelgiama į šių anksčiau galiojusių panašių normų taikymo ir aiškinimo praktiką. Iki naujo ABTĮ įsigaliojimo susiklosčiusioje administracinių teismų praktikoje galima rasti tendencijų, panašių į kai kurių naujo ABTĮ normų veikimą. Dalis šių tendencijų gali būti panaudojama taikant šias naujas ABTĮ normas.

LITERATŪRA

I. Teisės aktai ir teismų praktika

1. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 pakeitimo įstatymas // Teisės aktų registras, 2016 m. birželio 15 d., Nr. 16849.
2. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 30, 31, 43, 63, 67, 68, 69, 72, 73, 77, 84, 127, ir 143 straipsnių pakeitimo įstatymas // Teisės aktų registras, 2016 m. spalio 6 d., Nr. 24695.
3. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas // Valstybės žinios, 2002 m. balandžio 6 d., Nr. 36-1340.
4. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. nutarimas.
5. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas.
6. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas.
7. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 24 d. nutarimas.
8. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. lapkričio 15 d. nutarimas.
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-288/2012.
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 12 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-30-2013.

11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. sausio 21 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-2-2014.
12. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. birželio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁴³-381/2009.
13. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. gegužės 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁸²²-339/2010.
14. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. spalio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁴⁹²-757/2011.
15. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. vasario 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁵²⁰-163/2012.
16. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. liepos 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁸⁵⁸-211/2013.
17. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. spalio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁵⁶-2338/2013.
18. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. lapkričio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁶⁰²-798/2013.
19. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gruodžio 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P⁵⁵²-197/2013.
20. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. vasario 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁶⁰²-161/2014.
21. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. balandžio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁴³⁸-468/2014.
22. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. liepos 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS²⁶¹-658/2014.
23. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. spalio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁴³⁸-958/2014.
24. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. lapkričio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS⁶⁰²-1192/2014.
25. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. gruodžio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS¹⁴⁶-1290/2014.
26. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. vasario 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-829-520/2015.
27. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. vasario 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-834-520/2015.

28. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. vasario 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-422-662/2015.
29. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. kovo 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-468-492/2015.
30. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. kovo 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1148-502/2015.
31. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. balandžio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-604-662/2015.
32. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. gegužės 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-502-146/2015.
33. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. birželio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-295-552/2015.
34. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. birželio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-704-602/2015.
35. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. gruodžio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1029-438/2015.
36. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. gruodžio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2199-662/2015.
37. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. lapkričio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2204-756/2015.
38. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. balandžio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-447-438/2016.
39. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. gegužės 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-540-602/2016.
40. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. birželio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1350-756/2016.
41. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. rugsėjo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2408-502/2016.
42. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. rugsėjo 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1023-822/2016.
43. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. rugsėjo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2398-502/2016.
44. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. spalio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P-98-261/2016.

45. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. spalio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1462-822/2016.
46. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. lapkričio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-774-552/2016.
47. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. lapkričio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-895-525/2016.
48. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. lapkričio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-929-261/2016.
49. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. lapkričio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-1002-552/2016.
50. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. lapkričio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-808-552/2016.
51. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. lapkričio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-904-520/2016.

II. Specialioji literatūra

52. *Alexander L., Sherwin E.* Judges as Rulemakers // University of San Diego Public Law and Legal Theory Research Paper Series, 2004, Nr. 15.
53. *Alexander L., Shervin E.* Demystifying Legal Reasoning. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.
54. *Alexander L.* Precedent. A Companion to Philosophy of Law and Legal Theory. Second Edition. Chichester: Blackwell Publishing Ltd., 2010.
55. *Baudenbacher C., Planzer S., et al.* International Dispute Resolution. The Role of Precedent. Stuttgart: German Law Publishers, 2010.
56. *Brenner S., Spaeth H. J.* Stare Indecisus: The Alteration Of Precedent On The Supreme Court, 1946-1992. Cambridge: Cambridge University press, 1995.
57. *Bustamante T., Pulido C. B., et al.* On The Philosophy Of Precedent Proceedings Of The 24th World Congress Of The International Association For Philosophy Of Law And Social Philosophy, Beijing, 2009. Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 2012.
58. *Cross R., Harris J. W.* Precedent in English Law. Oxford: Clarendon Press, 2004.
59. *Parisi F.* Judicial Precedents in Civil Law Systems: A Dynamic Analysis // International Review of Law and Economic, 2006, Nr. 26.
60. *Gerhardt M. J.* The Power Of Precedent. Oxford: Oxford University Press, 2008.
61. *Goldstein L., et al.* Precedent in Law. Oxford: Clarendon Press, 1987.

62. *Horty J. F.* The Result Model of Precedent. *Legal Theory*, 2004, Nr. 10.
63. *Horty J. F.* Rules and Reasons in the Theory of Precedent. Cambridge University Press, 2011, Nr. 11.
64. *Kelsen H.* Grynoji teisės teorija. Vilnius: Eugrimas, 2002.
65. *Komárek J.* Reasoning with Previous Decisions: Beyond the Doctrine of Precedent // *American Journal of Comparative Law*, 2013, Nr. 61(1).
66. *Lamond G.* Do Precedents Create Rules? // *Legal Theory*, 2005, Nr. 11.
67. *Lamond G.* Analogical Reasoning in the Common Law // *Oxford Journal of Legal Studies*, 2014, Nr. 34.
68. *Maccormick D. N., Summers R. S., et al.* Interpreting Precedents. A Comparative Study. Ashgate: Dartmouth, 1997.
69. *Marmor A.* Should Like Cases Be Treated Alike? // *Legal Theory*, 2005, Nr. 11.
70. *Mikelėnas V.* Naujų kodeksų privatinės teisės srityje svarstymo, priėmimo ir įgyvendinimo problemos // *Teisės problemos*, 2000, Nr. 2.
71. *Posner R. A.* Jurisprudencijos problemos. Vilnius: Eugrimas, 2004.
72. *Raz J.* The Authority of Law. Essays on Law and Morality. Oxford: Clarendon Press, 1979.
73. *Schauer F.* Thinking Like a Lawyer. A New Introduction to Legal Reasoning. Cambridge: Harvard University Press, 2009.
74. *Siltala R.* A Theory of Precedent. From Analytical Positivism to a Post-Analytical Philosophy of Law. Oxford: Hart Publishing, 2000.
75. *Stone J.* Precedent and Law. Dynamics of Common Law Growth. Sydney: Butterworths, 1985.
76. *Vasiliauskas V.* Teisminio precedento reikšmė romanų-germanų teisinėje sistemoje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2004.
77. *Teitelbaum J. C.* Analogical Legal Reasoning: Theory and Evidence // *Georgetown Public Law and Legal Theory Research Paper*, 2012, Nr. 12-131.
78. *White J.* Analogical Reasoning. A Companion to Philosophy of Law and Legal Theory. Second Edition. Chichester: Blackwell Publishing Ltd., 2010.
79. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. Teismo metiniai pranešimai (interaktyvus). Prieiga per internetą: <<http://www.lvat.lt/lt/teismu-praktika/teismo-metiniai-pranesimnai.html>>.
80. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 pakeitimo įstatymo projekto bei Lietuvos Respublikos administracinių ginčų komisijų įstatymo Nr. VIII-1031 pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas Nr. 14-8083(3), Reg. data: 2015 m. kovo 10 d.

Johanas BALTRIMAS
Law Institute of Lithuania

NOVELTIES OF JUDICIAL ADMINISTRATIVE PROCEDURE IN THE CONTEXT OF EARLIER CASE LAW

Summary

In 2016 statutory law on judicial administrative procedure was significantly amended. This inevitably leads to question whether case law, which was laid out in light of earlier statutory law, is going to be followed or can be ignored. The paper deals with this issue, particularly focusing on questions when it is mandatory, permitted or illegal to follow this previous case-law. Many different aspects of regulation were amended and, since different aspects of judicial procedure are closely inter-connected, in order for new statutory law to take root in a sophisticated manner, applicability of previous case law ought to be based on well-defined criteria. Accordingly, the article is focused on the aim to provide such criteria. The analysis is based on theoretical insights from legal literature and jurisprudence, laid out by the Constitutional Court of The Republic of Lithuania and Supreme Administrative Court of Lithuania. They led to conclusion that answers to aforementioned questions can strongly vary. The basic principle is that case law is followed where the same statutory norm is applicable. However, when we meet a new statutory norm, case-law can serve as a source about the content of values, principles recognised by law. Also some of new statutory norms carry resemblance to norms from statutes, concerning other issues or different types of judicial procedure (for example, civil procedure). When there are no material differences of context, it is useful to follow case law of these norms. Also, in Supreme Administrative Court's of Lithuania earlier judicial practice, some principles can be found, which are enforced by the new legislation – it might be possible, that new statutory law was created by codification of these principles from case law. Therefore, application of these norms can be carried out with regard to this case law, where the same principle was applied before it was directly prescribed by statutory law. The paper also presents specific aspects and cases, illustrating how these criteria can function in practice.